
Osobnostní profil dle inventáře BIG-5 v souvislosti se subjektivním pocitem osamělosti

1. Teoretické ukotvení

1.1. Osamělost

Osamělost můžeme definovat jako pocit, že existuje rozdíl mezi vztahy, které bychom si s ostatními lidmi přáli mít, a těmi, které skutečně zažíváme; jedná se tedy o něco „co nám chybí“ jakýsi pocit nedostatku, stejně jako například pocity hlad nebo žízně (Nobel, 2023; Cacioppo a kol., 2008). Lidé jsou sociálními tvory a spojení s ostatními lidmi, ať už kvantitativního nebo kvalitativního charakteru, je důležitým a často přehlíženým faktorem, který ovlivňuje naše psychické, ale i fyzické zdraví a často vede jedince do „začarovaného kruhu“, lze popsat takto:

Osamělost -> zvýšená ostražitost vůči obavám o sociální bezpečnost, sociální ohrožení/kognitivní zkreslení (např. očekávání a vnímání sociální interakce jako negativní) -> negativní sociální reakce ze strany ostatních (což vede k efektu sněhové koule, akutní osamělost se stává chronickou osamělostí) -> pocity stresu, nepřátelství, pesimismu, úzkosti a nízkého sebevědomí -> trvalá psychická nadměrná vzrušivost -> nepříznivé zdravotní výsledky a snížená pohoda (Jeste a kol., 2022).

Prožitek osamělosti je velmi osobní a subjektivní (Nobel, 2023), a i když již existují nástroje pro její měření jako je například UCLA nebo PROMIS, v našem případě vycházíme ze subjektivního prožitku probandů, kteří se rozhodli jako jeden z aktuálně zažívaných problémů uvést respektive neuvést právě osamělost.

Jeste a kol. (2022) také uvádějí, že osamělost koreluje s relativně stabilními osobnostními rysy jako neuroticismus a extraverte, což se pokusím v tomto cvičení ověřit.

1.2. Big Five Inventory 2 (BFI-2)

Osobnostní inventář BFI-2, jak podrobně popisují Hřebíčková a kol. (2020), obsahuje celkem 60 položek, které měří pět škál, přičemž každá z nich obsahuje 3 subškály:

- Přívětivost
 - soucit, uctivost, důvěra
- Svědomitost
 - organizovanost, produktivita, zodpovědnost
- Negativní emocionalita
 - úzkost, deprese, emoční nestálost
- Otevřenost mysli
 - intelektuální zvědavost, estetické cítění, kreativní představivost

2. Hypotéza

Osobnostní profil jedinců prožívajících osamělost se liší od osobnostního profilu jedinců, kteří osamělost neprožívají.

3. Soubor

3.1. Popis

Předkládaná data jsem získala v rámci sběru dat k výzkumné části mé bakalářské práce (v rámci zachování anonymity ji nebudu citovat). Vzorek, se kterým zde pracuji je výsečí dat, která souvisela se subjektivně prožívanou osamělostí a výsledky BFI-2. Datová matice obsahuje odpovědi celkem 525 probandů. Z tohoto počtu uvedlo 45,3 % (n=238) probandů, že prožívají osamělost a 54,7 % (n=287) osamělost neuvedli.

3.2. Závislá proměnná

Závislou proměnnou zastupují T skóry jednotlivých škál inventáře BFI-2, tedy extraverte, přívětivosti, svědomitosti, negativní emocionality a otevřenosti mysli. Jedná se tedy o vícerozměrnou závislou proměnnou.

3.3. Nezávislá proměnná (prediktor)

Nezávislou proměnnou je probandy uvedená respektive neuvedená osamělost.

4. Metoda

Na data použijeme metodu vícerozměrné analýzy rozptylu MANOVA. Jak uvádí Hendl (2015, s. 348), „*Základní statistikou v analýze rozptylu je F-testovací statistika rozdílnosti skupinových průměrů, pomocí níž se testuje hypotéza, zda průměry ve skupinách určených kombinací faktorů se od sebe liší více než na základě působení náhodného kolísání.*“

V našem případě chceme pomocí této metody zjistit, že na škálách BFI-2 mezi jedinci, kteří uvádějí osamělost a mezi těmi, co ji neuvádějí existují rozdíly na hladině statistické významnosti ($\alpha = 0,05$).

Abychom si mohli být jisti, že naše výsledky mají jistou platnost, je třeba ověřit několik předpokladů a to normální rozdělení závislých proměnných a homogenity rozptylů.

Homogenitu rozptylů jsem ověřila pomocí Levenova testu s těmito výsledky: extroverze ($p=0,775$); přívětivost ($p=0,514$); svědomitost ($p=0,204$); negativní emocionalita ($p=0,727$); otevřenost mysli ($p=0,220$). Nulovou hypotézu o homogenitě zamítáme. Na základě výsledků testu tedy můžeme říci, že tento předpoklad je splněn.

K ověření normálního rozdělení jsem využila Shapiro-Wilkova testu normality s těmito výsledky: extroverze ($p=0,011$); přívětivost ($p=0,000$); svědomitost ($p=0,000$); negativní emocionalita ($p=0,002$); otevřenost mysli ($p=0,000$). Na základě výsledků testu můžeme říci, že tento předpoklad není splněn a je tedy potřeba výsledky interpretovat velmi opatrně. Ovšem vzhledem k tomu, že máme poměrně velký vzorek, a dle grafického zobrazení dat pomocí histogramů jsem zjistila, že odlišnost od normálního rozdělení není extrémní a distribuce je relativně symetrická, můžeme předpokládat, že MANOVA poskytne spolehlivé výsledky.

5. Výsledky

Výsledky MANOVA tedy modelu vícerozměrné analýzy rozptylu prezentují pomocí Willksovy lambdy v Tabulce 1.

Hodnota Wilksovy lambdy je 0,825 což naznačuje, že nějaký rozdíl mezi skupinami existuje, přičemž p hodnota (0,000) značí, že jde o statisticky významný rozdíl.

Celkově lze tedy interpretovat, že existuje statisticky významný rozdíl mezi skupinami, které jsem testovala a hodnota éta-kvadrát 0,175 (17,5 % vysvětleného rozptylu) ukazuje, že tento rozdíl má střední velikost efektu.

Tabulka 1:

Regresor	Wilksova λ	F statistika	p hodnota	Éta-kvadrát
Osamělost	0,825	21,95	0,000	0,175

Výsledek testu Hotellingova T^2 je uveden v Tabulce 2 a dle výsledků můžeme říci, že existuje statisticky významný rozdíl mezi průměry mezi oběma skupinami a zdá se, že tento rozdíl není náhodný a má statistickou hodnotu.

Tabulka 2:

Hotellingovo T^2	F statistika	p hodnota
111,79	22,19	0,000

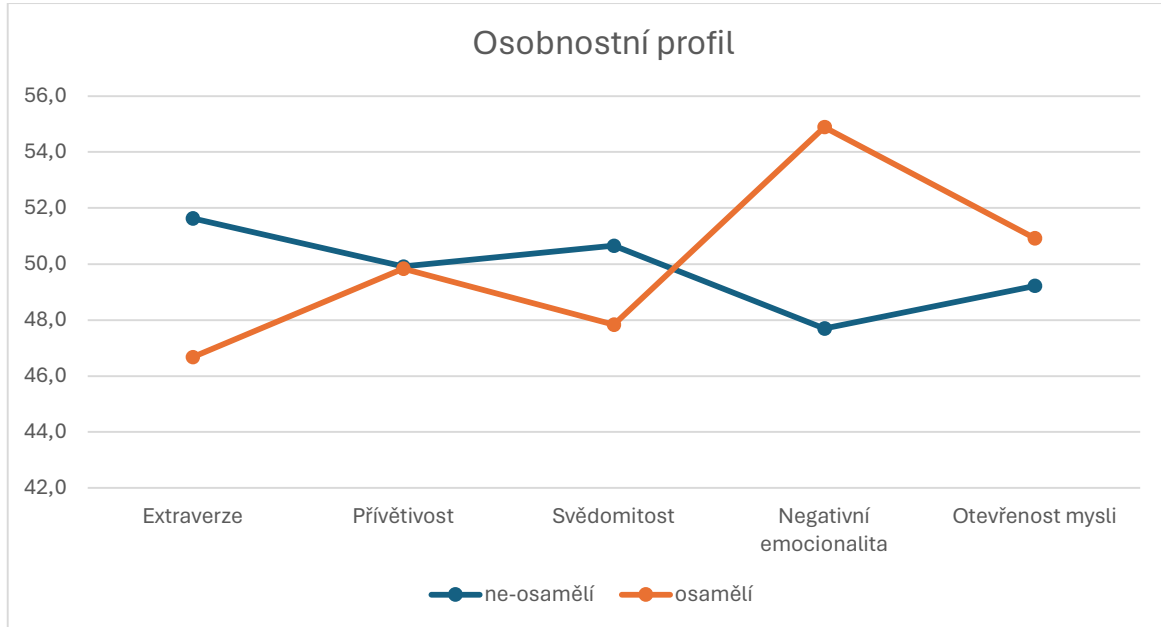
Pokud se podíváme na Tabulku 3, lze vidět, že rozdíl mezi těmi, kteří uvedli osamělost a těmi, kteří ji neuvedli je statisticky významný na třech škálách. Konkrétně na škále extraverte, kde průměrné skóre osamělých je signifikantně nižší než u těch, kteří osamělí nejsou. U škály svědomitosti skórují osamělí v průměru taktéž signifikantně níže než ne-osamělí. Naopak u negativní emocionality skórují osamělí v průměru signifikantně výše než ti, kteří osamělí nejsou.

Tabulka 3:

Proměnné	Průměr		Min.	Max.	Směrodatná odchylka		p hodnota
	ne-osamělí	osamělí			ne-osamělí	osamělí	
Extraverte	51,63	46,68	23,40	72,80	9,64	9,76	0,000
Přívětivost	49,91	49,83	11,82	69,75	10,26	10,02	0,928
Svědomitost	50,66	47,83	24,33	71,01	9,53	10,22	0,001
Negativní emocionalita	47,69	54,89	25,53	72,27	9,27	9,02	0,000
Otevřenost myslí	49,22	50,92	16,72	68,83	10,18	9,51	0,050

Pokud si data zobrazíme v jednoduchém grafu, můžeme vidět odlišnost osobnostních profilů jedinců, kteří uvedli osamělost a těmi, kteří osamělost neuvedli.

Graf 1:

6. Diskuse

Vzhledem k výše uvedenému můžeme říci, že naši hypotézu přijímáme a výsledky se shodují s výzkumem, který uvádí Jeste a kol. (2022), kdy osamělost koreluje s osobnostními rysy neuroticismu a extraverze a navíc jsme objevili i signifikantní souvislost s rysem svědomitosti.

Literární zdroje:

- Cacioppo, J. T., & Patrick, W. (2008). *Loneliness: Human nature and the need for social connection*. WW Norton & Company.
- Hendl, J. (2015). *Přehled statistických metod. Analýza a metaanalýza dat. 4., aktualizované vyd.*
- Hřebíčková, M., Jelínek, M., Květon, P., Benkovič, A., Botek, M., Sudzina, F., ... & John, O. P. (2020). Big Five Inventory 2 (BFI-2): Hierarchický model s 15 subškálami. *Ceskoslovenska Psychologie*, 64(4).
- Jeste, D. V., Nguyen, T. T., & Donovan, N. J. (Eds.). (2022). *Loneliness: science and practice*. American Psychiatric Pub.
- Nobel, J. (2023). *Project UnLonely: Navigate Loneliness and Reconnect with Others*. Headline.